

Znanstveno-stručni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem
VODA U KRŠU SLIVOVA CETINE, NERETVE I TREBIŠNJICE

Neum, 25. – 27. rujna 2003.

**ZAKLJUČCI SIMPOZIJA
"VODA U KRŠU SLIVOVA CETINE, NERETVE I TREBIŠNJICE"**

1. Integralno upravljanje vodnim resursima na području riječnih bazena Cetine, Neretve i Trebišnjice mora se odvijati na pravičan način bez ugrožavanja održivosti vitalnih komponenti ekološkog sustava, i da se postigne maksimalna rezultanta ekonomskih i društvenih koristi. Ono se mora promatrati kao proces koordiniranog razvoja i upravljanja vodnim, zemljišnim i drugim za vodu vezanim resursima, kako zbog vlastite koristi tako i zbog međudržavnih utjecaja i obveza.
2. Obzirom na deklariranu intenciju Bosne i Hercegovine da postane članicom EU neophodno je, između ostalog, izvršiti usklađivanje legislative za sektor voda potpuno u skladu s principima Okvirne europske direktive o vodama.
3. Budući da su slivovi Cetina, Neretve i Trebišnjice međudržavni nužno je u cilju optimalnog upravljanja i odgovornog gospodarenja vodama ovih slivova sačiniti i potpisati međudržavne ugovore o načinu i uvjetima uređenja i korištenja vodnih resursa tih slivova. Kao osnova ovih ugovora, mogu poslužiti raniji dokumenti, uz uvažavanje sadašnjeg stanja i odnosa u prostoru unutarnjeg zakonodavstva zainteresiranih strana kao i relevantnih direktiva EU i međunarodnih konvencija.
4. Opća je konstatacija da su postojeće vodoprivredne studije, projekti, rezultati provedenih istraživanja, kao i ostala dokumentacija relativno stare. Također, su izostala financijska sredstva za sustavno fundamentalno istraživanje fenomena krša. Pored toga prisutan je problem dovršetka ranije započelih kompleksnih vodoprivrednih sustava, ostvarenja projektiranih parametara kod nekih objekata, te neprimjerenog upravljanja dijelom izgrađenog sustava. Sve nabrojano, uz značajne izmjene u prostoru, socio-ekonomskim odnosima i tehnologiji nameću potrebu preispitivanja ranijih rješenja i njihovo osuvremenjivanje. Uvjeti korištenja voda propisani vodoprivrednim dokumentima, trebaju sadržavati ciljeve održivog razvoja, činiti projekt izglednim u uvjetima otvorenog tržišta i ohrabrivati potencijalne investitore na njihovu realizaciju.
5. Može se ustvrditi kako smo sa oko polovinom iskorištenosti tehnički iskoristivog hidropotencijala, na području razmatranih riječnih slivova, daleko od prosjeka razvijenih zemalja. Neupitan je i sveopći interes da se podupre izgradnja hidroelektrana, uz poštovanje principa održivog razvoja i općeg vodnogospodarskog interesa. U okvirima istraživanja i razvoja obnovljivih izvora energije promoviraju se i male, mini i mikro hidroelektrane. Držimo potrebnim ukazati mjerodavnim vlastima da u predstojećim procesima restrukturiranja vlasništva vodni resursi kao javno dobro ne mogu biti predmet

privatizacije, a da za odluku da ili ne privatizirati višenamjenske hidrotehničke sustave ili dijelove sustava dominantan faktor treba da bude javni (opći) interes.

6. Postojeće stanje vodoopskrbe za prostore razmatranih slivova karakterizira: niska stopa pokrivenosti, poražavajuće veliki postotak gubitaka, redukcije u opskrbi, nepostojanje zona sanitarne zaštite, nepostojanje katastra vodovodnih instalacija, te niska stopa naplate.
Poseban problem predstavlja nedostatak vodoopskrbnih sustava prigradskih naselja i sela. U rješavanju ovih problema treba se rukovoditi, osim ekonomskim načelima, i načelima solidarnosti.
7. Sadašnje stanje u navodnjavanju je posebno zabrinjavajuće jer se navodnjava oko 7-8% raspoloživih poljoprivrednih površina. Potrebe vode za navodnjavanje u području krša, odnosno na području slivova Cetine, Neretve i Trebišnjice su veće od potreba svih drugih potrošača zajedno. Rješenje se stoga mora tražiti u gradnji akumulacija kao višenamjenskih objekata.
8. Premda na našim vodotocima postoje mogućnosti razvoja rekreacije i sportova na vodi u pravcu suvremenih europskih trendova, stanje je osim sporadičnih primjera (ribolov, rafting na vodama Cetine, Neretve i Trebižata), nezadovoljavajuće i potrebno ga je unutar vodnogospodarskih osnova značajnije potaknuti i prikladnim mjerama vodotoke zaštititi.
9. Prevođenje voda, planirano projektom "Gornji horizonti", s krških polja istočno od rijeke Neretve, prouzročit će značajnu promjenu bilance velikih, srednjih i malih voda nekoliko velikih krških vrela. Najviše će biti ugrožena vrela Bune, Bregave i Bunice, te vrela i izvori koji se javljaju duž sjeveroistočnog oboda Deranskog jezera.
Nužno je sačiniti pravni okvir na koji pozivamo u točki 3. čime bi se na pravičan način upravljalo vodama, spriječilo donošenje jednostranih odluka i otklonile štetne posljedice u delti Neretve uzrokovane smanjenjem bilance voda.
10. Zasljanjivanje tla, snižavanje podzemnih i površinskih voda, iscjeđivanje krških prostora, prevođenje voda, smanjenje priliva slatke i svježe vode, je evidentno u delti Neretve nizvodno od Čapljine, posebno u Deranskom blatu s tendencijom daljnjeg pogoršanja stanja. Potrebno je nastaviti interdisciplinarna istraživanja u cilju prikupljanja podataka i podloga za izradu studija i projekata za zaštitu od navedenih negativnih efekata kako na vode i tlo tako i na cjeloviti gospodarski i ekološki sustav.
U okviru studija treba izanalizirati sve mogućnosti i načine sprječavanja prodora zaslanjenih voda uključivo i efekte izgradnje primjerenih pregrada što je istaknuto kao jedno od mogućih rješenja ovog problema.
Zbog negativnih efekata produbljivanja korita rijeke Neretve na prodor slanog fronta, posebnu pažnju treba posvetiti planiranju i efikasnoj kontroli eksploatacije šljunka iz riječnog korita.
11. U odnosu na prijeratno stanje na području slivova Cetine, Neretve i Trebišnjice je zbog prestanka ili bitnog smanjenja rada industrije, pada broja stanovnika i standarda njihova življenja smanjeno ukupno zagađenje voda.
Sa strane BiH, što predstavlja veći dio razmatranih slivova, nema bitnog napretka u izgradnji kanalizacijskih sustava i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda,

(instalirano je svega tri uređaja za pročišćavanje tih voda u Trebinju, Grudama i Ljubuškom), što zbog ranjivosti krškog prostora na onečišćenje voda predstavlja veliki problem.

Površinske i podzemne vode u kršu razmatranih slivova ugrožene su brojnim "divljim" deponijama čvrstog otpada. Još teži problem predstavlja nezbrinuti opasni otpad. Otpadne industrijske vode su, u pravilu, zagađene teškim metalima i treba ih prečišćavati u pogonima gdje nastaju.

12. Moguće pravce rješavanja problema navedenog u točki 11. potrebno je tražiti u primjeni koncepta "čistije proizvodnje" uz primjenu ekološko prihvatljivih tehnologija. S ovim se postiže kontinuirana primjena cjelovite strategije prevencije zagađenja i doprinos održivom razvoju.
13. Uspostava efikasnog monitoringa kvantiteta i kvaliteta voda na slivovima Neretve, Cetine i Trebišnjice je nužni preduvjet efikasnom gospodarenju vodama kako u planskoj fazi tako i u operativnom upravljanju.
14. Jedna od karakteristika krških slivova Cetine, Neretve i Trebišnjice je i nepovoljan prostorni i vremenski raspored padalina, što u kišnom dijelu godine dovodi do poplavnih stanja s velikim štetama. Izgradnjom akumulacionih prostora značajno je poboljšan stupanj zaštite od poplava i ublažene su posljedice. Sveukupni stupanj zaštite ovisit će o veličini osiguranog prostora i načina upravljanja. U cilju daljnjeg poboljšanja stupnja zaštite od poplava, nužno je nastaviti započete studije mogućih plavljenja, istraživanja i izgradnju novih akumulacionih prostora, te donošenje strožih pravilnika o načinu upravljanja akumulacionim prostorima.
15. Imajući u vidu objektivno zaostajanje Bosne i Hercegovine uopće u tehnološkom smislu u zadnjih desetak godina što je izraženo i u sektoru voda, nužno je podržati uvođenje novih "alata" u upravljanju vodama, a posebice aplikacija baziranih na GIS-u uz obuku stručnjaka. To će dovesti do efikasnijeg upravljanja vodama i donošenja pravodobnih i ispravnih odluka u svim vidovima vodnog gospodarstva.